

Conseil de l'Égalité des Chances entre Hommes et Femmes
Raad van de Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen
Rat für Chancengleichheit zwischen Männern und Frauen

**AVIS N° 4 DU 26 JUIN 1995 DU CONSEIL
DE L'ÉGALITÉ DES CHANCES ENTRE
HOMMES ET FEMMES RELATIF A LA
PARTICIPATION DES FEMMES A LA VIE
POLITIQUE**

**ADVIES Nr 4 VAN 26 JUNI 1995 VAN DE
RAAD VAN DE GELIJKE KANSEN
BETREFFENDE DE DEELNAME VAN DE
VROUWEN AAN HET POLITIEKE LEVEN**

AVIS N° 4 du 26 juin du Conseil de l'Égalité des Chances entre hommes et femmes relatif à la participation des femmes à la vie politique.

1. Introduction.

Notre objectif est la **démocratie paritaire** : les femmes, qui représentent plus de la moitié de la population, doivent participer avec les hommes, et sur un pied d'égalité, à la prise de décision politique, que ce soit à l'intérieur de la structure des partis, dans l'exercice des mandats politiques ou dans les structures et organes de consultation, de concertation et de décision où les partis délèguent leurs représentants.

L'objectif de démocratie paritaire est d'ailleurs soutenu par l'Union européenne qui, dans sa résolution du Conseil du 23 mars 1995 concernant la participation des femmes et des hommes à la prise de décision, énonce:

"Le Conseil de l'Union européenne ... invite les Etats membres à promouvoir la participation équilibrée des femmes et des hommes à la prise de décision comme l'un des objectifs prioritaires dans le cadre de leurs pratiques d'égalité des chances entre les femmes et les hommes, et à reprendre cet objectif comme tel dans le programme des gouvernements".

2. Elections communales et provinciales d'octobre 1994.

Lors des dernières élections communales et provinciales d'octobre 94, la Loi Tobback/Smet du 24 mai 1994 imposait un quota de 25 % de personnes du même sexe sur les listes électorales. En analysant les résultats de celles-ci, nous constatons que :

- le nombre de femmes élues au sein des Conseils communaux a progressé de 14 à 20 %;
- le nombre d'échevines est passé de 11 à 14 %;
- le nombre de femmes bourgmestres est passé de 4 à 5 %.

Nous remarquons une évolution du nombre de femmes élues aux trois niveaux mais celle enregistrée pour les échevines et bourgmestres est moindre.

ADVIES Nr 4 van 26 juni 1995 van de Raad van de Gelijke Kansen betreffende de deelname van de vrouwen aan het politieke leven.

1. Inleiding.

Onze doelstelling is de **paritaire democratie** : de vrouwen, die meer dan de helft van de bevolking vertegenwoordigen, moeten samen met de mannen en op voet van gelijkheid aan de politieke besluitvorming deelnemen, zowel binnen de structuur van de partijen, bij de uitoefening van de politieke mandaten als binnen de onderhandelings-, de overleg- en de beslissingsstructuren en de organen waarin de partijen hun vertegenwoordigers afvaardigen.

De paritaire democratie als doel wordt trouwens onderschreven door de Europese Unie. In de verordening van de Raad van 23 maart 1995 betreffende de evenwichtige deelneming van vrouwen en mannen aan de besluitvorming zegt zij :

"De Raad van de Europese Unie ... verzoekt de lidstaten de evenwichtige deelname van vrouwen en mannen aan de besluitvorming te bevorderen als één van de prioritaire doelstellingen in het kader van hun praktijk op het gebied van gelijke kansen van mannen en vrouwen en deze doelstelling als zodanig in hun regereingsprogramma op te nemen."

2. Gemeente en provincieraads-verkiezingen van oktober 1994.

Bij de jongste gemeente- en provincieraadverkiezingen van oktober 1994 was door de Wet Tobback/Smet een quota van 25 % personen van hetzelfde geslacht op de kieslijsten opgelegd. Wanneer we die verkiezingsuitslagen analyseren, stellen we vast dat :

- het aantal verkozen vrouwen in de gemeenteraden is gestegen van 14 naar 20 %;
- het aantal vrouwelijke schepenen is gestegen van 11 naar 14 %;
- het aantal vrouwelijke burgemeesters is gestegen van 4 naar 5 %.

We merken een evolutie in het aantal verkozen vrouwen op die drie niveaus. Voor de vrouwelijke schepenen en burgemeesters is die evolutie echter minder sterk.

Nous en tirons la conclusion que la loi du 24 mai 1994 a joué son rôle d'impulsion uniquement au niveau des conseillères communales.

Pour les autres postes, vu les systèmes d'élection et de nomination des échevines et bourgmestres et vu que la loi ne prévoit pas de quotas de femmes en place utile, la progression enregistrée est marginale.

3. Elections législatives du 21 mai.

Pour les élections du 21 mai et pour la dernière fois, la loi Tobback/Smet n'était pas d'application. Or, nous constatons que la plupart des partis politiques se sont imposés d'inscrire un tiers de femmes sur les listes électorales.

La volonté des partis politiques est donc aussi de tendre vers la démocratie paritaire.

Nous constatons cependant que, au sein des divers exécutifs, le nombre de femmes reste marginal :

- *deux femmes sur dix-sept au niveau fédéral*
- *aucune femme sur sept au niveau de la Région wallonne*
- *deux femmes sur neuf au niveau flamand*
- *une femme sur quatre au niveau de la Communauté française*
- *aucune femme sur trois au niveau de la Communauté germanophone*
- *aucune femme sur huit au niveau de la Région bruxelloise.*

Nous constatons également que, dans une déclaration à la presse, après la formation du Gouvernement, le Premier Ministre a déploré ce fait et a conclu que seule l'instauration de quotas permettra d'obtenir une présence équilibrée d'hommes et de femmes en politique.

Nous demandons donc au Gouvernement d'amender la loi du 24 mai 1994 comme suit :

- *prévoir que toute liste électorale (complète ou non), présentée par un parti politique **doit** respecter le principe des quotas (ou sinon elle est écartée);*

We trekken daaruit de conclusie dat de wet van 24 mei 1994 enkel op het vlak van de vrouwelijke gemeenteraadsleden voor een werkelijke impuls heeft gezorgd.

Gelet op de systemen voor de verkiezing en benoeming van de schepenen en burgemeesters en aangezien de wet niet voorziet in quota's voor vrouwen op een nuttige plaats, is de geboekte vooruitgang eerder gering.

3. Parlements- en raadsverkiezingen van 21 mei.

Voor de parlements- en raadsverkiezingen van 21 mei en voor de laatste maal was de Wet Tobback/Smet niet van toepassing. Wij stellen evenwel vast dat de meeste politieke partijen zichzelf hebben opgelegd om één derde vrouwen op de kieslijsten te plaatsen. De politieke partijen willen dus ook ijveren voor de paritaire democratie.

We moeten echter vaststellen dat, binnen de diverse executieven, het aantal vrouwen marginaal blijft :

- *twee vrouwen op zeventien op federaal niveau*
- *geen enkele vrouwen op zeven binnen het Waals Gewest.*
- *twee vrouwen op negen op vlaams niveau*
- *één vrouw op vier in de Franse Gemeenschap*
- *geen enkele vrouw op drie in de Duitstalige Gemeenschap*
- *geen enkele vrouw op acht binnen het Brussels Gewest.*

We moeten eveneens vaststellen dat de Eerste Minister, in een persverklaring na de regeringsformatie, dit feit aanhaalde en hij dat hij concludeerde dat enkel door het invoeren van een quota een evenwichtige vertegenwoordiging van mannen en vrouwen kan bekomen worden.

Derhalve verzoeken wij de Regering erom de wet van 24 mei 1994 te wijzigen als volgt :

- *bepalen dat elke door een politieke partij (al dan niet volledige) voorgedragen kieslijst het beginsel van de quota's **moet** naleven (zoniet wordt die lijst geweigerd);*

- obligation pour les partis politiques d'inscrire un quota de personnes du même sexe dans les places utiles.

Nous attirons l'attention du Gouvernement sur le **Plan d'action** suivant.

4. Plan d'action.

Etant donné l'actuelle sous-représentation évidente des femmes à tous niveaux, le Conseil de l'Égalité des Chances veut des actions positives qui permettent d'établir l'équilibre et émet l'avis suivant :

4.1. Égalité femmes/hommes.

Nous avons besoin, en matière d'égalité, d'une **législation adaptée** et nous demandons l'introduction d'un nouvel article dans la Constitution belge qui fasse clairement référence à l'égalité entre hommes et femmes. Au niveau de l'Union européenne, nous voulons que ce concept soit aussi explicitement introduit dans les Traités suite à la Conférence Intergouvernementale qui se tiendra en 1996.

4.2. Quotas.

Nous pensons que la Loi Tobbackt/Smet est une étape qui mène vers la démocratie paritaire, mais que celle-ci doit être améliorée en y inscrivant l'obligation de respecter aussi un quota de femmes dans les places utiles avec sanctions formelles à l'appui.

- de politieke partijen ertoe verplichten een quota aan personen van hetzelfde geslacht op nuttige plaatsen te zetten.

Wij vestigen de aandacht van de Regering op het hierna volgende **Actieplan**.

4. Actieplan.

Gelet op de huidige overduidelijke ondervertegenwoordiging van vrouwen op alle niveaus, wil de Raad van de Gelijke Kansen dat er positieve acties worden gevoerd waardoor een evenwicht kan worden tot stand gebracht en de Raad brengt dan ook het volgende advies uit :

4.1. Gelijkheid vrouwen/mannen.

Inzake gelijkheid hebben wij een **aangepaste wetgeving** nodig en wij vragen dat in de Belgische Grondwet een nieuw artikel zou worden ingevoegd waarbij duidelijk wordt verwezen naar de gelijkheid tussen mannen en vrouwen. Op het vlak van de Europese Unie willen wij dat dit concept even uitdrukkelijk wordt opgenomen in de Verdragen die zullen resulteren uit de Intergouvernementele Conferentie welke in 1996 zal plaatsvinden.

4.2. Quota's.

Wij menen dat de Wet Tobback/Smet een stap is in de richting van de paritaire democratie, maar wij zijn van oordeel dat die wet moet worden verbeterd door daaraan de verplichting toe te voegen dat eveneens een quota voor vrouwen op nuttige plaatsen moet in acht worden genomen, een verplichting die door formele sancties kracht moet worden bijgezet.

4.3. Cumul des mandats.

Les femmes souhaitent une meilleure répartition du temps de travail politique.

Nous constatons que :

- *le cumul des mandats empêche les mandataires de remplir ceux-ci de manière optimale et limite le nombre de mandataires;*
- *l'interdiction du cumul des mandats amènera un plus grand nombre de personnes à accéder à un mandat politique, c'est-à-dire aux responsabilités, au pouvoir, et dans certains cas, à une rémunération;*
- *l'élargissement du monde politique aux femmes ne pourra que l'enrichir.*

Nous demandons donc que la loi interdise tout cumul de mandat de bourgmestre ou d'échevin ou de président de CPAS dans les communes de plus de 30.000 habitants avec un autre mandat public (européen, fédéral, communautaire, régional ou provincial).

4.4. Structures femmes des partis politiques.

Nous insistons sur l'importance et sur le soutien à apporter aux structures femmes des partis.

Nous proposons un financement suffisant et indépendant de ces structures par l'Etat.

4.5. Coordination.

Nous rappelons l'existence de structures de coordination, entre femmes de différents partis politiques, entre femmes politiques, femmes syndicales et des ONG-femmes.

4.3. Cumulatie van mandaten.

De vrouwen wensen een betere verdeling van de tijd die aan politieke taken wordt besteed.

Wij stellen vast dat :

- *de cumulatie van mandaten de mandatarissen belet hun opdracht op optimale wijze te vervullen en dat het aantal mandatarissen door die cumulatie wordt beperkt;*
- *het verbod tot cumulatie van mandaten zal leiden tot een groter aantal personen die toegang zullen hebben tot een politiek mandaat, tot een verantwoordelijkheidsfunctie, tot de macht en in sommige gevallen tot een bezoldiging;*
- *de verruiming van de politieke wereld tot de vrouwen zeker een verrijking voor die wereld zal betekenen.*

Wij vragen dan ook dat de wet elke cumulatie van een mandaat van burgemeester of schepenen of van OCMW-voorzitter van gemeenten met meer dan 30.000 inwoners, met een ander overheidsmandaat (Europees, federaal, op gemeenschaps-, gewest- of provincievlak) zou verbieden.

4.4. Structuren voor de vrouwen binnen de politieke partijen.

Wij leggen er de nadruk op hoe belangrijk het is dat de structuren voor de vrouwen binnen de politieke partijen moeten worden gesteund.

Wij stellen voor dat van staatswege voor een toereikende en onafhankelijke financiering van die structuren zou worden gezorgd.

4.5. Coördinatie.

Wij herinneren eraan dat er structuren bestaan voor onderlinge coördinatie tussen vrouwen uit verschillende politieke partijen, tussen vrouwelijke politici, vrouwen uit de vakbeweging en vrouwen-NGO's.

Nous soulignons la nécessité de la continuité de l'existence et du développement de ces coordinations et nous invitons les autorités à prendre en compte les avis émis par celles-ci.

4.6. Formation politique et éducation à la citoyenneté.

Nous insistons sur le rôle que l'enseignement doit jouer pour sensibiliser les jeunes à la vie politique, à la citoyenneté active et plus particulièrement aux problèmes des femmes.

4.7. Recherches féministes.

Nous constatons qu'il existe des organismes de recherches féministes qui rendent compte clairement de la situation des femmes dans la prise de décision et que ces données sont sous-exploitées.

Nous invitons les autorités à se référer à celles-ci et à étudier systématiquement l'impact qu'ont leurs décisions sur les femmes.

4.8. Organisation du monde politique.

Nous constatons que le mode de fonctionnement et l'organisation actuels de la politique (importance accordée au discours, heure et style de réunions, mode de négociation, etc.) sont plus particulièrement adaptés aux priorités masculines, les hommes étant jusqu'ici majoritaires dans la sphère politique.

Nous demandons l'évaluation du mode de fonctionnement et de l'organisation du monde politique et leur adaptation aux contingences particulières rencontrées par les femmes.

Wij beklemtonen hoe noodzakelijk het wel is dat die coördinatie blijft voortbestaan en verder wordt uitgebouwd en wij verzoeken de autoriteiten erom rekening te houden met de adviezen die door die coördinatiecellen worden uitgebracht.

4.6. Politieke vorming en opvoeding tot burgerschap.

Wij leggen de nadruk op de rol die het onderwijs moet spelen om de jongeren te sensibiliseren voor het politieke leven, voor een actief burgerschap en meer in het bijzonder voor de vrouwenproblematiek.

4.7. Vrouwenstudies.

Wij stellen vast dat er vanuit de vrouwenbeweging onderzoeksorganen bestaan die de situatie van de vrouwen in de besluitvorming nagaan en wij stellen ook vast dat de door die organen verzamelde gegevens onvoldoende worden gebruikt

Wij verzoeken de overheden erom met die gegevens rekening te houden en systematisch te onderzoeken welke gevolgen hun beslissingen voor de vrouwen hebben.

4.8. Organisatie van de politieke wereld.

We stellen vast dat de huidige werkwijze en organisatie van de politiek (het belang dat gehecht wordt aan toespraken, vergaderstijl en -uren, manier van onderhandelen, enz.) afgestemd zijn op mannelijke prioriteiten, omdat mannen tot hiertoe steeds de meerderheid uitmaakten in de politieke wereld.

Wij vragen een evaluatie van de werkwijze en organisatie van de politieke wereld en een aanpassing ervan, rekening houdend met de restricties die vrouwen ondervinden.

4.9. Médias.

Nous constatons que les médias véhiculent encore souvent des images trop stéréotypées des femmes et que ces images imposent des jugements de valeur qui ne correspondent plus à la réalité.

Nous demandons aux producteurs (journalistes, agences de publicité, ...) de diffuser une image positive et réaliste des femmes, qui tient compte de la place actuelle qu'elles ont prise dans la société.

Nous demandons que les médias transmettent l'information relative aux travaux, avis, activités des organisations féminines.

3.9. Media.

Wij stellen vast dat de media nog te vaak een of ander stereotiep beeld van de vrouwen hanteert, waardoor een waardeoordeel wordt opgedrongen dat niet meer met de werkelijkheid strookt.

Wij vragen de mediamensen (producers, journalisten, reclamebureaus, ...) een positief en realistisch beeld van de vrouwen te verspreiden dat rekening houdt met de plaats die de vrouwen thans in de samenleving innemen.

Wij vragen dat de media de informatie verspreiden betreffende de activiteiten, werkzaamheden en adviezen van de vrouwenorganisaties.